

מסורת הש"ס

(א) ונקמת יג: שבעות
(ב) קדושין ס"א.
(ג) שם נ"ד, ו' ונמנע
(ד) ק"א קרבנות
(ה) ונקמת י"א.
(ו) ונקמת י"ב.

הגהות הב"ח

(א) יש"ח ד"ה דתנ וכו'
דכתיב ואמר משה
אלהים אם יעצרו:
(ב) ד"ה אומא סופא וכו'
דכתיב משה ר' מאיר
הוא ומדסיפא: (ג) ד"ה
עד שידור וכו' לגבי מנחם
אבל האומר כ"ל וכו':
(ד) ד"ה ותרני תנאי וכו'
א"כ ידור בדבר הקרב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] בהר"ן ד"ה סברה
במקנה נמי קאי ודכותה
בכ"ד דף ג. סברה מלי
מוחל גורל וכו' חולין ד'
ע"כ סברה וכו' מלי
דמקשו הכנסה וכו' והר"ן
והירושלמי שם. ובה י"ל
ודו"ק: [ב] שם ד"ה לית
ליה וכו'. ירוש' שעלה
דנדרים ר"ל איסור שיש בו
ממון וכו' ה"מ ה"מ אלא
שמיסור לזון י"ס בדברים
ירוש'. ופ"י י"ל דמיר
נמי איסור שיש בו ממון
שאי"ל עליו דלתי' מנחם
מלי פירין לע"ד ד' ע"כ
חמי' בזה מנחם מנחם
הא איסור לא ילפיק
מאיסור שיש בו ממון
וגרסי' י"ס בו ממון א"כ
י"ל דכתיב: ויש לו בזה
י"ע רב דלפ"י קושת
ה"מ: כדמנחם דף מו
ע"כ ד"ה מנחם
מאיסור וכו' מנחם דלפ"י
קדושין מנחם דהו
איסור מאיסור ומה שפירש
ה"מ: קדושין הו איסור
עם ממון שא"ל דמיר
נמי הו איסור עם ממון
מ"מ: ה"מ: והר"ן וכו'.

פירוש הרא"ש

נ"ב כל תנאי שאינו
בתנאי בני גר ובני ראובן
כו'. א"כ דנלא כפית
הו משמע מנחם לית
ליה מכלל לאו אתה שומע
כן: א"כ ר' יהודה היא.
דהו לא ילפיק ד' י"א
מאי בכל מקום: מדיפא
ר' יהודה רישא לאו ר'
יהודה. ק"י אין חילוק
בין ירושלים בלא כ"ף
ירושלים בכ"ף: האומר
כ"י א"כ א"כ בלום.
דקבר חומת ירושלים לא
אמו משירי הלכה וכו'.

רש"י

נ"ב לית ליה מכלל לאו אהם שומע הן. כגון צמתיתין דמכלל
לומר לא לחולין שמע' מינה הא קרנן הו וזהו אסור וכו' מאיר
סבר דלא הו אסור א"כ אמר צפירוש לא חולין ליהו אלא
קרנן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרנן: דסנן.
צמתיתין דמכלל לא חולין מאי לחולין לא לחולין ליהו
אלא קרנן מני מתני' אי ר"מ ב' לית ליה
מכלל לאו אתה שומע הן דתנן ר"מ
אומר א"כ תנאי שאינו בתנאי בני גר ובני
ראובן אינו תנאי אלא ר' יהודה היא
אימא סופא ר"י אומר האומר ירושלים לא
אמר כלום מדיפא ר' יהודה רישא לאו
רבי יהודה היא כולה ר' יהודה היא והבי
קתני שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא
אמר כלום וכו' אמר בירושלים לר"י מי מיתסר
והתניא ר' יהודה אומר האומר בירושלים לא
אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים
כולה ר' יהודה היא ותרני תנאי אליבא דר"י
תנאי

לא אמר כלום. דפליג אתנא דלעיל מיניה דהיינו ר' מאיר דסתם
משנה (ג) היא ומדיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דא"כ הו
רישא וסופא רבי יהודה ומניעתא רבי מאיר: שר' יהודה אומר האומר
ירושלים כו'. דבעינן שיאמר בירושלים כלומר (ה) מירס צירושלים: עד
שידור בדבר הקרב צירושלים. כגון קרבנות ומנחות שקריצין לגבי
מונח (ו): האומר בירושלים לא אמר כלום. דלא מיקדשא בירושלים:
ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבר האומר
ירושלים לא אמר כלום הא בירושלים אסור בירושלים מיקדשא
ותנא דברייתא סבר האומר בירושלים לא אמר כלום דקסבר ר' יהודה
לא נתקדשה בירושלים אלא ר' יאמר בדבר הקרב צירושלים:
בין

שאיין כן בפגול ונותר דכיון ששמן על שם איסורן הרי הוא כאומר כפגול כנותר. ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין ונקמת י"א. האומר קרבן עולה
מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמריננה בכ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול
ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסור מ"מ אין שמן על שם איסורן שהאומר בהמה זו עולה או טהאט אינו מתכוין
בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או טהאט או מורה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום
איסורן בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפגול ונותר קאמר ומש"ה מתסר בלא
כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דנלא כ"ף סניא ליה דחי אימרא קאמר וכן בשארל ומש"ה בטמא
פגול נותר דלא שייך חן טמא לא צביא כ"ף והכי מוכח האי פירושא בגמרא [נקמן י"א]. דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומה הא קרבן וכו'
כלומר אע"ג דלפני עליה בלאומר קרבן גרידא דלא חן אשמו מושם נדר דלא חן תנאי כפול אלא אמריננה מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר'
לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחזור לפי דעתו: כאימרא. כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה
הידוע קאמר: כדיריים. כקרבנות שצדירים: נעיים. כשני גזירי עיים שהיה עורך על גבי מערכה דכתיב [ויקרא ו] ובער עליה הכהן עצים:
נאשים. כשלהבות של אש שעל המזבח: בירושלים. כקרבנות שצירושלים: האומר בירושלים לא אמר כלום. משום דלא אמר בירושלים:
נ"ב סברה. האי סברה א' במסקנא נמי קאי ודכותיה ברש בלא בתרא (דף ג): ב' לית ליה מכלל לאו אהם שומע הן. דהו צבי תנאי
כפול וכדילין מתנאי בני גר ובני ראובן דכתיב [נמנע נ"ד]. דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן צמתיתין דאסורא לית ליה הא אסיקנא התם * דבסוטה עדות
לית ליה משום דהו איסורא דלית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בה דהו צבי חפלא דמתסר עליה: אלא רבי יהודה. דלמות
בפרק השולח [גיטין דף מו]. * גבי מוילא את אשמו מושם נדר דלא חן תנאי כפול אלא אמריננה מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר'
חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק האומר (קדושין ס"א). אפ"ה צבי לאוקומא למתני' כר' יהודה משום דאיידי בה ואע"ג דלאקטריך
לדחוקי ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא צבי לאוקומא כרבי חנינא שלא נזכר בה כלל: מדיפא ר' יהודה הו רישא לאו ר'
יהודה. מדקתני סופא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלאחר קתני: כולם ר' יהודה היא וכו'. שר' יהודה אומר האומר
ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דיריים ועצים אלא דנקט בירושלים משום דסמך ליה אכל בפגול נותר
וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא צבי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתנו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: פרי תנאי אליבא דר' יהודה. תנא דמתני' סבר
לר' יהודה דעתו על דבר הקרב צירושלים וכו' אמר בירושלים מתסר ותנא בלא סבר דדעתו על עצים ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר:
תנאי

ממנו כיון שאומר ממון של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אמר לא חולין מאיר הכי אלא כרבי יהודה רישא לאו רבי יהודה היא. וזהו אסור וכו' מאיר סבר דלא הו אסור א"כ אמר צפירוש לא חולין ליהו אלא קרנן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרנן: דסנן.

כל כנויי פרק ראשון נדרים

ר"ן

יא.

מיתסר אפילו הכי כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן
לחומרא דקיימא לן סתם נדרים להחמיר: טהור טמא פגול נותר
אסור. כך היא הגרסא בנוסחאות וקשה צעניי מאי איכא בין טהור
לדכי דכיון דתנא לדכי בלמ"ד מכלל דנלא למ"ד לא מיתסר וכיון
שכן כי אמר טהור בלא למ"ד למה
יאסר והלא דכי תרגומו של טהור הוא.
ומנאלי להרמב"ם ז"ל צ"ל מהלכות
נדרים (הל' י"ט) שכתב טהור בלמ"ד וטמא
פגול נותר בלא למ"ד וכן נראה לי
עיקר ואי גרסינן הכי צמתיתין לטהור
בלמ"ד נחא. ואי לא גרסינן ליה
נראה לי משום דתנא למ"ד דככי לא
חש למתני' בטהור דמילתא פשיטא
היא דככי וטהור שוו להדי דחד
ענינא הוא. ותנא צמתיתין תלת דיני
תני. דכל היכא שהוא מזכיר שם
שמשמעו להסיר צריך שיהיה
בתחלתו למ"ד צפתה ומתסר דמכלל
לאו אתה שומע הן והיינו חולין כשר
דכי טהור. וכל היכא שזכיר שם
שהוא מורה איסור ושייך בקדשים

כגון טמא פגול נותר ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה בתחלתו דאדרבה
אי אמר להו בלמ"ד איכא למימר להיתסר קמכוין ובהני נמי אע"ג
דלא אמר בהו כ"ף הדמיון מתסרי אפילו לר"י דהא בלא כ"ף מוקמי
למתני' כרבי יהודה כולה ואפ"ה הכי צבני אסור בלא כ"ף שכיין
ששמו מורה אסור בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא אע"ג דמצינן
למימר דכי אמר טמא אחרומה קמכוין דשייך בה נמי טומאה
וטהרה דתרומה נמי היא לה דבר האסור וכו' מתפסין בה לא אסתרי
כדאמרין בגמרא אפ"ה הכי כיון דאיכא למימר נמי לקדשים קמכוין
הוה ליה כסתם נדרים להחמיר. והדר תני כאימרא דכירים כעצים
וכו' ליה כולהו אין שמן מורה על שם איסורן ומשום הכי אמר רבי
יהודה דבעי דלימריננה בכ"ף דאי לא לא משמע דאמר אסור מה
שאיין כן בפגול ונותר דכיון ששמן על שם איסורן הרי הוא כאומר כפגול כנותר. ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין ונקמת י"א. האומר קרבן עולה
מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמריננה בכ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול
ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסור מ"מ אין שמן על שם איסורן שהאומר בהמה זו עולה או טהאט אינו מתכוין
בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או טהאט או מורה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום
איסורן בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפגול ונותר קאמר ומש"ה מתסר בלא
כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דנלא כ"ף סניא ליה דחי אימרא קאמר וכן בשארל ומש"ה בטמא
פגול נותר דלא שייך חן טמא לא צביא כ"ף והכי מוכח האי פירושא בגמרא [נקמן י"א]. דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומה הא קרבן וכו'
כלומר אע"ג דלפני עליה בלאומר קרבן גרידא דלא חן אשמו מושם נדר דלא חן תנאי כפול אלא אמריננה מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר'
לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחזור לפי דעתו: כאימרא. כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה
הידוע קאמר: כדיריים. כקרבנות שצדירים: נעיים. כשני גזירי עיים שהיה עורך על גבי מערכה דכתיב [ויקרא ו] ובער עליה הכהן עצים:
נאשים. כשלהבות של אש שעל המזבח: בירושלים. כקרבנות שצירושלים: האומר בירושלים לא אמר כלום. משום דלא אמר בירושלים:
נ"ב סברה. האי סברה א' במסקנא נמי קאי ודכותיה ברש בלא בתרא (דף ג): ב' לית ליה מכלל לאו אהם שומע הן. דהו צבי תנאי
כפול וכדילין מתנאי בני גר ובני ראובן דכתיב [נמנע נ"ד]. דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן צמתיתין דאסורא לית ליה הא אסיקנא התם * דבסוטה עדות
לית ליה משום דהו איסורא דלית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בה דהו צבי חפלא דמתסר עליה: אלא רבי יהודה. דלמות
בפרק השולח [גיטין דף מו]. * גבי מוילא את אשמו מושם נדר דלא חן תנאי כפול אלא אמריננה מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר'
חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק האומר (קדושין ס"א). אפ"ה צבי לאוקומא למתני' כר' יהודה משום דאיידי בה ואע"ג דלאקטריך
לדחוקי ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא צבי לאוקומא כרבי חנינא שלא נזכר בה כלל: מדיפא ר' יהודה הו רישא לאו ר'
יהודה. מדקתני סופא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלאחר קתני: כולם ר' יהודה היא וכו'. שר' יהודה אומר האומר
ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דיריים ועצים אלא דנקט בירושלים משום דסמך ליה אכל בפגול נותר
וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא צבי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתנו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: פרי תנאי אליבא דר' יהודה. תנא דמתני' סבר
לר' יהודה דעתו על דבר הקרב צירושלים וכו' אמר בירושלים מתסר ותנא בלא סבר דדעתו על עצים ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר:
תנאי

ממנו כיון שאומר ממון של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אמר לא חולין מאיר הכי אלא כרבי יהודה רישא לאו רבי יהודה היא. וזהו אסור וכו' מאיר סבר דלא הו אסור א"כ אמר צפירוש לא חולין ליהו אלא קרנן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרנן: דסנן.

ממנו כיון שאומר ממון של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אמר לא חולין מאיר הכי אלא כרבי יהודה רישא לאו רבי יהודה היא. וזהו אסור וכו' מאיר סבר דלא הו אסור א"כ אמר צפירוש לא חולין ליהו אלא קרנן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרנן: דסנן.

עין משפט נר מצוה

נ"א א מ"י פ"ו מהל'
אבות הלכה א' ב'
סמך עשין מה טו"ש
א"ה"ע פ"י ל"ח ט"ז ויעין
ב"מ צ"א מלכות
נדרים הל' י"ט:

גליון הש"ס

ר"ב ד"ה דתנן ר'
מאיר ב' דבסוטה וקדושין
לית ליה. נראה לעיני'
דל"ל דבסוטה לית ליה:
שם ד"ה אלא רבי יהודה.
נבי מוציא את אשתו
משום נדר. י"ל משום
אילונית:

מוסף רש"י

סברה. מלקט וזה
הטעם (מל ספכת נדרים)
מאמר שיש. דלית שפיר
שמות מאמר ספכת כי
פתי' בלמא או כסברה לא
ממוקם הוה אמתקנא. ואילו
בשמות הוה אמתקנא אע"ג
דפתי' בלמא או כסברה
ממוקם הוה אמתקנא
(ראמ"ה בשו"ת). אי ר"מ
לית ליה ב' ד' דלית ליה
לית ליה מאיר מכלל לאו
אתה שומע הן. הכי מצינן
לאוקומי מתניתין אליבא
הואיל ולא פירש לא חולין
יהא (שם). כל תנאי
שאינו. כפול בתנאי בני
גר ובני ראובן אינו
תנאי. ואע"פ שלא נתקיים
התנאי וקדושין הדברים,
בנו הכי זה גיטין על מנת
ששמן לי מתמים זו ולא
פירש לכפול ואם לא תמתי
לא לא יהא בנא, אין כאן
מתני' של מתמים זו כלל,
ואפילו לא תמתי הוה גט,
וכמו שפירש שולחן משה
רבינו ע"ה לכפול ואם לא
יעברו חללים תאכס ונאחזו
בחוכם, שמע מינה דאי לא
כפול היתה מתנתו קיימת
והתנאי א"כ לגדר פקול
לא יעברו את הירדן, אע"פ
שאמר אם יעברו ונתמסר,
לית ליה מכלל הן אתה
שומע לאו (קדושין ס"א).

תוספות

סברה. מאי לחולין
ב' ד' דלית ליה סברה
דקאמר קיים במסקנא הוה
דכותיה אסתכחא בכ"ד (דף
ג) סברה מאי מחילה
גורל: דאי ר"מ לית ליה
מכלל לאו אתה שומע הן.
חנינא דלמאין בשבועות
פקק שבועת העדות (דף
ל) כי לית ליה לר"מ
למנוחא אכל באיסורא אית
ליה נדרים נמי חשיב
בה איסורא דלית ביה
למה כיון שאומר ממון של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אמר לא חולין מאיר הכי אלא כרבי יהודה רישא לאו רבי יהודה היא. וזהו אסור וכו' מאיר סבר דלא הו אסור א"כ אמר צפירוש לא חולין ליהו אלא קרנן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרנן: דסנן.